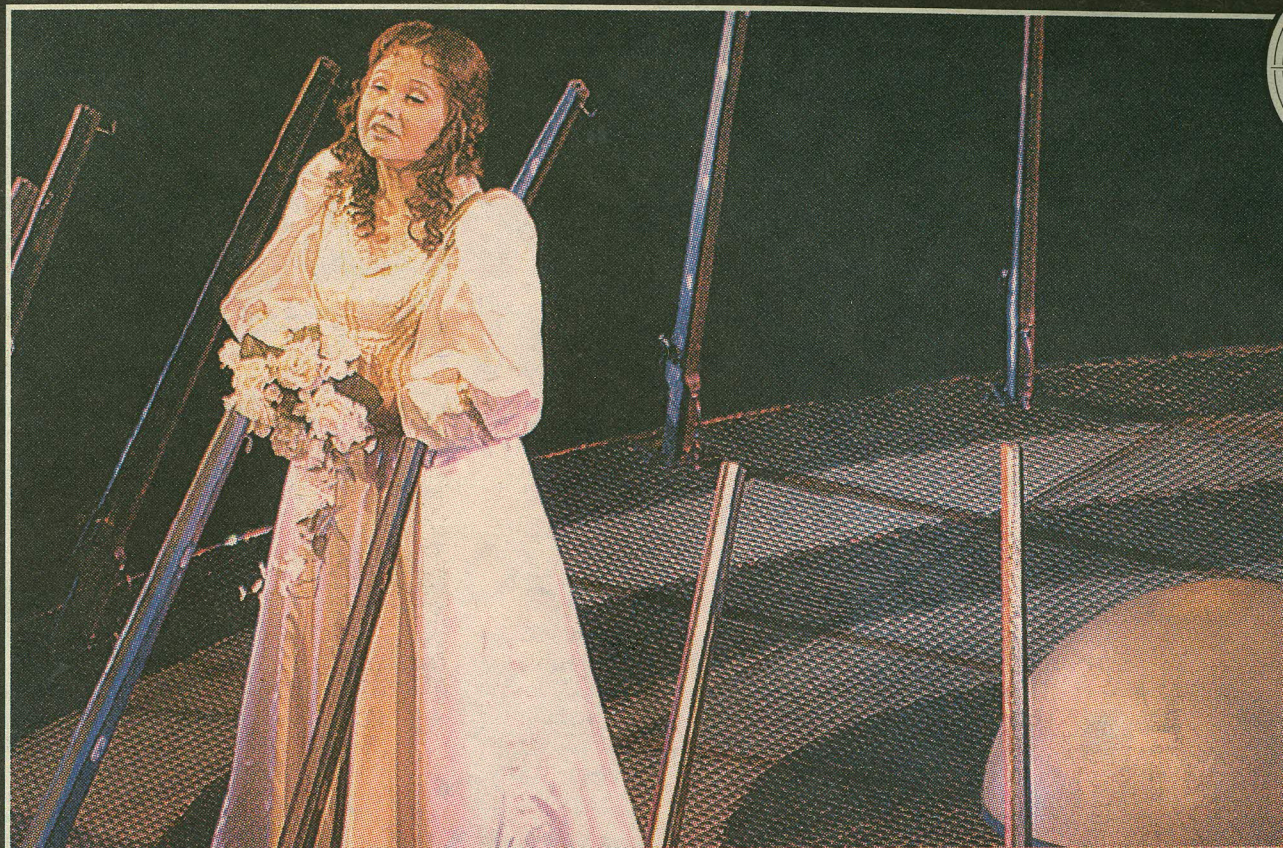

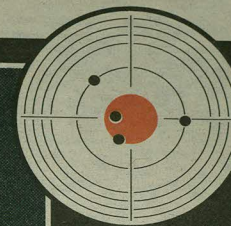
NÖIDKÜTT

Carl Maria von Weberi ooper

- Sündmustiku aluseks on iidne saksa legend seitsmest alati tabavast kuulist, millest üks kuulub Saatanale. Noor jäager Max tahab võita laskevõistluse, sest ainult siis võib ta saada naiseks metsaülem Kuno tütre Agathe. Kaspar pakub Maxile võimalust saada osa lepingust Põrguvürstiga, kuid Saatanale kuuluv kuul peab tabama Agathet. Kuid mängu astub roosipärg, mis kaitseb pruuti kurjade vaimude eest...
- «Nõidkütist» pärineb kõigile tuntud «Roosipärja laul». Maailmaesietendus oli 1821. aastal Berliinis.
- Lavastaja Neeme Kuningas, muusikaline juht ja dirigent Jüri Alperden, kunstnik Hardi Volmer, dirigent Lauri Sirp.
- Osades: Pille Lille, Heli Veskus või Nadia Kurem (Agathe); Ivo Kuusk, Vello Jürna või Roland Liiv (Max), Mati Palm või Leonid Savitski (Kaspar ja Eremit); Nadia Kurem, Janne Ševtšenko või Kristina Vähi (Ännchen).
- Esietendus rahvusoperis Estonia 17. aprillil

Heli Veskus, üks kolmest Estonia Agathest.

Öös on värve

MARTIN GORRIS
muusikakriitik

Kaspar (Leonid Savitski) karjub: «Lase!» Käib pauk. Lava kohal ripuv tütriakraan annab korraks otsad. Lavatormist sajab mataki! alla linnumakett ja hetke pärast töötab ekraan jälle. Selline ooper.

Õigupoolest ei olegi see päris ooper. Seal räägitakse ooperi

laua keskel on aeg-ajalt helen-dav nupp. Ring ruulib.

Palju on sinist, petroolikaarva ja süngjat. See ooper oleks nagu monument ööle. Müris-tamist ja pauku tehakse küll vä-hem kui reklaamis lubatud, aga geniaalseid värvilahendusi on see-eest topelt. Kunstnik Hardi Volmer ja valguspiloot Neeme Jõe näikse olevat hea tandem.

Avamängu massistseen ki-suh staatiliseks. Märklaud

Lugu ja aeg

EVI ARUJÄRV
muusikakriitik

Weberi «Nõidkütt» (1821), saksa ooperi tähtteos, oli oma ajal uudne, pühitsedes ehedat ja ilmsüütut kultuuriperifeeriat – rahvalikku ja rahvuslikku ainet.

Muidugi on ooperis ka vanem kultuurikar-kass: folkloorset nõiduselugu kaunistab patriar-haalne moraal. Selles on Mees (jahimees Max), kes peab Naise (metsaülemä tütar Agathe) saa-miseks tegema meheteo (võitma laskevõistluse). Et õnn on pöördunud, sõlmib Max tehingu kurja hüljelaagri võtma vastu nõiutud kuulid, millest

puu tütrake annab korra otsad. Lavatormist sajab mataki! alla linnumakett ja hetke pärast töötab ekraan jälle. Selline ooper.

Õigupoolest ei olegi see päris ooper. Seal räägitakse ooperi kohta liiga palju ja lõpuks saab surma vale mees. Kui ajalugu sagrupidi vadata, siis võtsid sakslased omal ajal Weberi «Nõidküti» vastu nagu ameeriklased Gershwini «Rhapsody in Blue». Sakslased ehk nutsid ameeriklastest vähem, aga see oli ka nende kahe rahvusliku manifesti mõju kogu erinevus.

Ta laseb kõike, see jäager Max (Ivo Kuusk), kes on etendusse saabunud lavatormist alalastavas helkivas metallsilindris, mis näeb välja nagu tähe-laeva ja tolmuimeja ristand.

«Nõidkütt» uues kuues,» ütles keegi lavastuse kohta. Kui nüüd tähti närida, siis kuued on ainsad asjad, mis tegelikult Weberi ajastule viitavad. Kõik muu on uus.

Ringi mööda

Lava kohal rippuvale ringikujulisele ekraanile kuvatakse vimaliselt. Vimaliselt muutuvad vähehaaval helklevaks CD-vas, millest saab vastandite ühtsuse märk. Seda on saksa romantilisse ooperisse küll sama palju vaja kui surnule suuski.

Kõige kindlam viis lavateost kiiresti mängukavast maha saada on kuhjata kokku nii palju eklektikat kui võimalik. Nagu Jaan Toominga lavastatud «Kummitussonaadis». «Nõidküti» lastakse stilistiliselt mööda õnneks vaid korra. Korea lipult maha viksitud sümbolika ei vii sellises kontekstis kuhugi.

Lavakujundus ja kunstnikutöö on geniaalne. Ekraanile saab kuvada kõike. Kaasa arvatud mustvalged otselülitused Valhallasse.

Lavakujunduses mängitakse ruumi üha ümber. Sinkjast kaljust saab ühtäkki loor, mis peidab enda all ooperikoori. Ja koor seisab märklaual. Märk-

neni kui tekkainuubatud, aga geniaalseid värvilahendusi on see-eest topelt. Kunstnik Hardi Volmer ja valguspiloot Neeme Jõe näikse olevat hea tandem.

Avamängu massistseeni kiusub staatiliseks. Märklaud pöörleb koos pöördlavaga ja koor sellel on nagu 3D-instalatsioon. Aga miks koosneb koor ainult kaasajooksikutest?

Miks nad tahavad kuulata kellegi pajatusi mingi laskmisvõistluse saamisloost? Miks keegi ei arva, et see on jama... *was soll das?! Los, sag was!* Kuhu jääb draama detailplaneering, mida Weber nii väga oleks tahtnud oma ooperisse integreerida? *Na sag was! Los!*

«Nõidküti» lavastus on kõike muud kui halb, aga vahepeal puudub näitlejameisterlikkuse säde täiesti.

Keel tapab

Esitatakse saksa keeles. Aktsent on «Nõidküti» superkiller – palju hullem kui ooperikoori jahimeeste kamp kokku. Ainult Annchen on praktiliselt aktsenditu. Ta on ka tüki kõige usutavam figuur – vitaalne ja omas elemendis.

«Veer spilt das Sikkmaal?» küsib seevasti Max retooriliselt – päris huvitav nõks niimoodi košmaarse häälduse abil ooperis pinget tekitada. Aga hääldus kuulub keele juurde. Ja on õpitav pealekauba. Milleks meile poolikud rehkendused?

Romantism koos oma metafüüsika ja müstitsismiga oli toona trendikas, kuid tänaseks kits. Aga kitsi uputamine kitsi on huvitav, kuid täiesti viljatu trikk. Kui loosiakna taga on kuu, mis muutub ühtäkki roosiks, siis see on kõike muud kui cool. See on kits, kliše ja üks kolmas k-sõna veel.

Mõne aja pärast saab roosist taas taevakeha. Orkestri vaserühmas mängib samal ajal keegi pausi sisse. Rutiin tapab. Religioosus tapab. Aga põhimõtteliselt on saksa rahvusromantismi maaletoomine õnnestunud perfektselt, popilt ja noortepäraselt.

Näiteseltskond märklaual: Hardi Volmeri kujundus ja Neeme Jõe valguskujundus teevad Estonia «Nõidküti» visuaalselt haaravaks.

2x Harri Rospu

Muidugi on ooperis ka vanem kultuurikarjass: folkloorset nõiduselugu kaunistab patriarhaalne moraal. Selles on Mees (jahimees Max), kes peab Naise (metsäülema tütar Agathe) saamiseks tegema meheteo (võitma laskevõistluse). Et õnn on pöördunud, sõlmib Max tehingu kurja käsilasega: võtab vastu nõiutud kuulid, millest viimane on määratud tabama pruuti.

Edasi tuleb *deus ex machina*: pruut ärkab minestusest; ilmuvad Võim ja Moraal (Vürst Otto-kar ja Eremit), kes noomivad ja annavad eksinule andeks ning katseaja. Kuri on võidetud.

Vanaema kultuurikonserv

Kuidas käsitleda lugu täna, mil süü on suhteline ja tähtsaim oskus mitte vahele jääda? Mil rahvakultuuri ehedus on fiktiivne? Mil tondilood kehastuvad Hollywoodi eriefektidega loomingus?

Muidugi on «Nõidkütt» selle taustal nagu kultuurikonserv või vanaema laulusalmik, millesse on ilus suhtuda õrnasti, kuid distantsiga.

Tegevus toimub märklauakujundi ümber ja keskel. Selle kohal, ajuti vinüülplaadi moega videopeeglis virvendab nõialoo sümbolika. Rikkalik ja ilmekas, kuid ökonoomne valgusrežiim teeb tondiloo atmosfääri ja sätib tegelased fookusesse.

Muusikas oli mitmesugust kvaliteeti. Heli Veskuse lüüriliselt sulisevas hääles peitub oht meeloodia reljeefsusele, kuid Agathe osas tuli laulja isikupära parimal moel esile, ulatudes vagurast kauni *piano*'ga lüürikast dramaatiliste tundepehanguteni. Esituses oli karakteri rikkust. Artistlik ja vokaalselt ladus oli ka Janne Sevtšenko Annchen, puuduseks mõni tehniline nüanss.

Ivo Kuuse (Max) firmamärk on erilisel lai, pingeline *vibrato*, mis sobib dramaatilisse rollilahendusse. *Piano*'s lauldes või ansamblihäälena kipub tal paraku koos pingega ka ilmekus kaduma.

Oli korralikult tehtud karaktereid: Leonid Savitski (Kaspar; Eremit) kõlatus vokaalis oli nii Hea steriilset kui ka Kurja hingetut olekut; Mart Laur laulis metsäülema rolli isalikku väärikust.

Iluvigadega muusikatervik

Koor oli liikumav ja ilmekam kui tavalisel, aga ajuti tundus ometi, nagu püüaks dirigent munakive läbi hakklihamasina ajada. Ei paitanud kõrvu ka ajuti valetavad metsasarved ja häälest ära aldiptiit kolmandas vaatuses.

Muusikatervik lonkas just rahvalikes stseenides ja muutus täpsemaks, kui mängu tulid oratoriaalne stiil ja dramaatiline kontrapunkt. Diletantlik lohakus, mida kostab koorist ja orkestrist ja ulatub algajate solistide näol ka lavale, ei käi muidugi rahvusoperi kauni ja kuluka nimega kokku.

Hoolimata kehvadest oludest on «Nõidküti» lavastusel siiski jumet ja tihedust. Sellele annab täpse sihiku heatahtliku muigega suhe ühe ajastu «kultuuriprodukti» ja mitmest ajast pärit pildikeelte mõtestatud ühitamine.